

ВІТЧИЗНЯНИЙ РИНОК РЕЙТИНГОВИХ ПОСЛУГ

Професійні рейтингові послуги на ринку цінних паперів надають Міжнародні провідні рейтингові агентства Standard and Poor's, Moody's Investors Service, Fitch Ratings (контролюють близько 95% глобального ринку рейтингових оцінок) і уповноважені українські рейтингові агентства ("Експерт-рейтинг", "Кредит-Рейтинг", "Українське кредитно-рейтингове агентство" тощо). Рейтингові агентства відіграють також важливу роль на сучасних ринках капіталів, адже вони надають учасникам ринку професійну оцінку кредитного ризику позичальників та їх боргових зобов'язань. За останні п'ять років в Україні обсяги ринку рейтингових послуг зменшилися в п'ять разів. В основному таке звуження ринку рейтингових послуг відбулося через досить високу конкуренцію між учасниками ринку та зменшенням обсягів корпоративних цінних паперів, особливо боргових, емітованих на вітчизняному фондовому ринку. Тому висока конкуренція на цьому ринку є однією з проблем рейтингування в Україні, що разом з низькими обсягами послуг може призвести до зменшення рівня послуг, що надаються. На вітчизняному ринку рейтингових послуг також функціонують безліч не уповноважених рейтингових агентств, таких як: РА "Ранг", Агентство фондового ринку, Інвест-Рейтинг, Консалтинг-Гамма, Українське рейтингове агентство, Українське агентство фінансового ринку тощо. Але лише міжнародні рейтингові агентства мають право визначати обов'язкові за законом рейтингові оцінки емітентів та цінних паперів в Україні.

Рейтингові агентства відіграють важливу роль на ринках фінансових інструментів та послуг, адже їх оцінка провокує зміни в управлінні інвестиційними портфелями, відображає інвестиційний клімат, визначає ефективність функціонування економічних суб'єктів, відображає рівень регулювання фінансових ринків та інститутів. Рейтингове агентство повинно спеціалізуватися на визначенні достовірних кредитних рейтингів та наданні інформаційно-аналітичних послуг, пов'язаних із забезпеченням діяльності з визначення кредитних рейтингів. Рейтингові агентства мають точно оцінювати кредитоспроможність об'єкта рейтингування в цілому та його окремого боргового зобов'язання. Їх діяльність також сприяє підвищенню інвестиційної активності індивідуальних та інституційних інвесторів. Отримавши велику кількість інформації від позичальника, рейтингові агентства допомагають інвесторам та іншим учасникам ринку визначити й проаналізувати кредитні ризики, з якими можуть зіткнутися інвестори, надавши позику тому чи іншому підприємству або придбавши цінні папери того чи іншого емітента. Тобто рейтингові агентства допомагають зменшити існуючу диспропорцію інформації між позичальниками та емітентами, з одного боку, і кредиторами та покупцями боргових зобов'язань – з іншого.

Наявність на вітчизняному ринку міжнародних рейтингових агентств та розширення послуг уповноважених рейтингових агентств не гарантує достовірність та відкритість для учасників ринку України системи рейтингування. Адже система рейтингової оцінки розміщення цінних паперів на ринку та визначення інвестиційної привабливості фінансових установ останнім часом зазнала нищівної критики. Зростають підозри у необ'єктивності рейтингових агентств та негативного ставлення до визначення ними рейтингів, які провокують до банкрутства ряду компаній. Але основні причини не стільки у добросовісності роботи самих рейтингових агентств, скільки у факторах, які впливають на "адекватність" системи визначення рейтингів та можливих помилок у оцінці роботи компаній (політичні процеси в країнах, тиск на корпорації через "ворожі рейтинги").

Дослідженнями різних науковців констатують той факт, що деякі компанії дійсно намагаються конкурувати внаслідок невинного прискорення рейтингових процедур, зменшення обсягу запитуваних у клієнтів даних, а в деяких випадках – завищення рівня кредитного рейтингу, що негативно впливає на якість рейтингових послуг. Деякі науковці відмічають значний рівень олігополізації вітчизняного ринку рейтингових послуг, що в результаті може провувати активні процеси торгівлі рейтингами.

На нашу думку, для вітчизняного ринку рейтингових послуг необхідно посилити контроль за системою рейтингування через законодавче врегулювання основ надання рейтингової оцінки на фінансовому ринку в цілому та зосередження більше уваги вітчизняному регуляторному органу – Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку на підвищенні здорової, заснованої на високій якості послуг, конкуренції серед рейтингових агентств, а особливо уникнення конфлікту інтересів і торгівлі рейтингами.